

Український агроекспорт володіє значним потенціалом завдяки поєднанню природних переваг та накопиченого досвіду. Ключовими факторами успіху є постійне підвищення якості, технологічна модернізація, адаптація до міжнародних стандартів та диверсифікація ринків. Гнучкість та інноваційність у поєднанні з державною підтримкою створюють основу для зміцнення позицій на глобальній арені.

Перспективи подальших досліджень включають аналіз впливу цифрових технологій на трансформацію аграрних ланцюгів вартості та розробку моделей прогнозування експортного потенціалу в умовах геополітичної нестабільності.

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Козуб В. О.

Література: 1. Petenko A. V., Kumar S. Blockchain Technology in Agricultural Supply Chain Management. *International Journal of Agricultural Economics*. 2023. Vol. 45. P. 230–290. 2. Kim J. H., Wang L. Organic Food Market Dynamics in Asia. *Asian Agricultural Research*. 2023. Vol. 15. P. 260–370. 3. Інститут аграрної економіки НААН України. Аграрний сектор економіки України: стан та перспективи. Київ : ІАЕ, 2025. 342 с. 4. Rodriguez M., Martinez C. Digital Platforms and Market Access for Agricultural Exporters. *Development Economics Review*. 2022. Vol. 38. P. 180–240. 5. Сидоренко О.В. Інноваційні стратегії розвитку агроекспорту України в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2023. № 8. С. 75. 6. Anderson R. T., Brown K. L. Supply Chain Resilience in Global Agricultural Trade. *World Food Policy*. 2022. Vol. 8. P. 85. 7. Thompson D., Miller S., Johnson P. Environmental Regulations and Agricultural Trade Patterns. *European Journal of Agricultural Economics*. 2021. Vol. 48. P. 145–180. 8. Експорт агропродовольчої продукції : стат. зб. Київ : Мінагрополітики, 2025. 278 с. 9. Зовнішня торгівля України товарами. Київ : Держстат України, 2025. 156 с.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2025 р.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

УДК 378.147:004

Жила Г. В.

Викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
факультету підготовки іноземних громадян ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У доповіді обґрунтовано актуальність питання розвитку критичного мислення у вищій освіті, особливо в епоху цифровізації; визначено сутність «критичне мислення»; здійснено аналіз актуального методу формування критичного мислення, визначено чотири виміри для вибору теми дебатів.

Ключові слова: цифрові технології, здобувачі вищої освіти, критичне мислення, дебати, аргументація.

Annotation. The report substantiates the relevance of the issue of developing critical thinking in higher education, especially in the era of digitalization, defines the essence of «critical thinking», analyzes the current method of forming critical thinking, and identifies four dimensions for choosing a debate topic.

Keywords: digital technologies; higher education students; critical thinking; debate; argumentation.

Постановка проблеми. Цифрові технології трансформують освіту, персоналізуючи навчання, розвивають критичне мислення та інформаційну грамотність, пропонують нові педагогічні інструменти для більш захопливого та ефективного навчання. Найбільш цікавим на сьогодні є питання розвитку критичного мислення у вищій освіті в умовах цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років значно активізувались дослідження розвитку критичного мислення. Під час аналізу науково-педагогічної літератури було встановлено, що критичне мислення є предметом дослідження як вітчизняних науковців, серед яких М. Булатов, О. Нікіфоров, О. Тягло, так і зарубіжних філософів Д. Дьюї, М. Ліпман, Т. Чатфілд.

Мета статті – обґрунтувати актуальність питання розвитку критичного мислення у вищій освіті, особливо в епоху цифровізації, визначити сутність «критичне мислення», здійснити аналіз актуального метода формування критичного мислення.

Викладення основного матеріалу. Як і в багатьох інших секторах суспільства, в університеті дедалі більше домінують цифрові інструменти. На початку ХХІ століття смартфони були надзвичайно рідкісними, і лише половина населення України мала персональний комп'ютер; сьогодні кожен повинен бути на зв'язку. У кожному секторі цифровізація стрімко розвивається: у бібліотеках папір щороку поступається місцем цифровим технологіям; у школах планшети й інші «розумні» дошки зростають; у бізнесі «ринок» персональних даних вибухає, а самі державні служби прагнуть «дематеріалізувати» свою діяльність. Сьогодні використання цифрових технологій – це вже нагальна необхідність, оскільки ми спостерігаємо реальність суспільства, де цифрові технології швидко увійшли в усі галузі нашого життя. Здобувачі вищої освіти, які перебувають у центрі цієї трансформації, отримують значні переваги від цього, але також повинні долати певні виклики, які ми повинні підтримувати за допомогою використання цифрових університетських технологій. Цифрові технології пропонують безпрецедентну гнучкість у навчанні, платформа онлайн-навчання для неформальної освіти Udemu та відкриті освітні ресурси дозволяють отримувати доступ до безлічі освітнього контенту будь-коли та будь-де [1]. Така доступність зміцнює автономію та відповідальність здобувачів вищої освіти у їхньому освітньому шляху. Вони можуть навчатися у власному темпі, відповідно до своїх потреб і вподобань, сприяючи таким чином диференційованому та персоналізованому навчанню.

Крім того, цифрові технології сприяють співпраці й обміну. Інструменти комунікації та спільної роботи, такі як форуми, групи поза нашими інформаційними системами та академічні або студентські соціальні мережі, дозволяють здобувачам вищої освіти ділитися знаннями та практичною інформацією, спільно створювати проекти та брати участь у збагачувальних дискусіях. Цей вимір співпраці має значення для розвитку командної роботи та критичного мислення, які відіграють ключову роль у сучасному професійному світі.

Наше суспільство стикається з серйозними викликами у сфері охорони здоров'я, сталого розвитку та масової інформації. Для того щоб робити обґрунтований вибір у цих та інших сферах, необхідно вміти розрізняти інформацію, яка заслуговує на нашу довіру, та інформацію, яка не має достатніх гарантій надійності. Так само важливо сприяти кращому розумінню того, як інформація виробляється, поширюється, передається. Щоб відповідати суспільним викликам та індивідуальним потребам у знаннях, система вищої освіти повинна бути здатною належним чином розвивати навички критичного мислення здобувачів і науково визначати найкращі шляхи досягнення цього розвитку [2].

До появи терміна «критичне мислення» причетний американський філософ Д. Дьюї, він визначив критичне мислення як активний, послідовний та ретельний пошук знань або перевірку знань, що включає аналіз, порівняння, висновки та міркування на основі доказів, що дає змогу формувати обґрунтовані судження та приймати усвідомлені рішення. За визначенням Т. Чатфілда, критичне мислення – це ключова компетенція людини майбутнього, яка дозволяє ставити під сумнів і аналізувати будь-яку інформацію, щоб захистити себе від обману та маніпуляцій. О. В. Тягло визначає критичне мислення як діяльність розуму, спрямовану на виявлення і виправлення власних помилок, досягнення точності у твердженнях та обґрунтованості міркувань, що випливає з усвідомлення невідворотності похибок у людському пізнанні [3].

Резюмуючи визначення, критичне мислення – це здатність логічно підходити до ситуації та розглядати її з різних точок зору, відокремлюючи факти від думок, упереджень, інтуїції та припущень. Розвиток критичного мислення вимагає, перш за все, здатності ставити під сумнів власні міркування та дії. Крім того, навчання самокритиці дозволяє виявляти власні упередження, оптимізувати спосіб оцінки інформації та прийняття рішень.

На сьогодні актуальним методом формування критичного мислення є різні види дискусій, дебатів, оскільки вони сприяють самовираженню, навчають аналізувати ситуації та добирати аргументи. Згідно зі словником дебатів можна визначити як «обговорення якого-небудь питання, обмін думками, суперечки, дискусії» [4]. Дискусії часто організовані навколо певної теми. Таким чином, учасники дебатів обмінюються ідеями щодо одного або кількох питань. Для того щоб дебати проходили гладко, існують кодекси, яких слід дотримуватися, такі як повага до слів один одного, слухання та аргументація. Важливо уточнити, що метою дебатів є не пошук переможця, а взаємне збагачення один одного.

Дослідження Ж. Дольца та Б. Шнойвлі визначає чотири виміри для вибору теми дебатів: психологічний вимір, у якому здобувачі повинні бути зацікавлені в темі дебатів; мотиваційний вимір, що стосується емоцій здобувачів; когнітивний вимір, у якому викладач повинен обрати питання, яке здобувачі можуть зрозуміти й адаптувати до їхнього рівня знань; та соціальний вимір, у якому тема дебатів має бути закріплена в суспільстві, як соціально чутливі питання [5].

Висновки. Використання цифрових технологій в університетах є трампліном для майбутнього здобувачів вищої освіти, пропонуючи їм гнучкі, спільні та персоналізовані можливості навчання. Однак, щоб цей перехід був справді корисним, важливо навчити здобувачів вищої освіти і персонал навичкам, необхідним для процвітання в постійно мінливому цифровому світі. Університети та заклади вищої освіти відіграють ключову роль у цій трансформації, супроводжуючи та підтримуючи здобувачів у цю нову освітню еру.

Багато видів діяльності мобілізують критичне мислення: дебати, дискусії, вирішення складних проблем, тематичні дослідження з реального життя та критичне читання наукових статей. Критичне мислення розглядається як передумова успішного навчання, розвиток критичного мислення виявляється ключовим елементом у програмах вищої освіти як для оволодіння інформацією та знаннями, так і для особистісного розвитку, прийняття рішень та дій, як громадянських, так і професійних. Критичне мислення далеко не є ізольованою навичкою, воно взаємопов'язане з іншими формами мислення, включаючи системне, творче та рефлексивне мислення. Ця взаємодія дозволяє здобувачам вищої освіти розвивати цілісне розуміння ситуацій, пропонувати інноваційні рішення та приймати обґрунтовані рішення.

Література: 1. Використання навчальних платформ для неформальної освіти. URL: <https://content.hneu.edu.ua/s/4puks6nEi>. 2. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку : наук.-метод. посіб. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с. 3. Конверський А. Є. Критичне мислення : підручник. Київ : Центр учб. літ., 2020. 370 с. 4. Словники України (Словник української мови онлайн). URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>. 5. Dolz J., Schnewly B. Pour un enseignement de l'oral. Paris : ESF, 1998. 211 p.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2025 р.

